

Staatssecretaris van Financiën
Mr. drs. F.H.H. Weekers
Korte Voorhout 7
2511 CW DEN HAAG

Datum
15 mei 2012

Geachte heer Weekers,

Bij de behandeling van de bankenbelasting in de Tweede Kamer hebben enkele Tweede Kamerfracties de wens uitgesproken om de beoogde opbrengst van deze belasting te verhogen tot EUR 1 miljard. Ook is in het Nederlandse Stabiliteitsprogramma het voornemen uit het Lente-akkoord tot verdubbeling van de opbrengst naar EUR 600 miljoen opgenomen. Naar aanleiding hiervan hebt u ons gevraagd om een inschatting van het effect van deze maatregel op de kredietverlening en de prudentiële risico's die de bankenbelasting met zich brengt.

Allereerst dient te worden opgemerkt dat de effecten van de beoogde bankenbelasting slechts bij grove benadering zijn te kwantificeren. Onder normale omstandigheden zullen banken proberen de belasting door te berekenen aan hun klanten door de tarieven van hun kredietverlening te verhogen. Daarbij gaat het om nieuwe leningen en om bestaande leningen met een variabele dan wel te herziene rente. Hogere rentes leiden op hun beurt tot een afname van de vraag naar leningen en gaan gepaard met een daling van de consumptie, de investeringen en de huizenprijzen. De tariefstijgingen kunnen van bank tot bank verschillen en worden mede bepaald door de concurrentie van financiële instellingen die niet door de bankenbelasting worden geraakt. De genoemde interacties worden slechts ten dele en met een vrij grote foutenmarge beschreven in het macro-economische model van DNB (DELFI), waarmee een deel van de effecten is berekend. Een beter model voor dit doel is momenteel echter niet voorhanden, ook niet bij het Centraal Planbureau.

Een complicatie is bovendien dat de omstandigheden in de financiële sector vooralsnog verre van normaal zijn, waardoor verbanden uit het verleden niet langer – of in elk geval veel minder – representatief zijn. Banken zien zich de komende jaren gesteld voor de noodzaak hun kapitaalpositie te versterken, niet alleen vanwege nieuwe regelgeving, maar ook omdat markten dit verlangen. In een zeer guur klimaat voor aandelenemissie zal kapitaalversterking vooral zijn beslag moeten krijgen door winstinhouding of kredietbeperking. Andere mogelijkheden zijn er niet. In deze analyse is hier expliciet rekening mee gehouden, waardoor de effecten nu groter zijn dan in onze eerdere inschattingen van de invloed van de bankenbelasting. Gegeven de grote hefboom in het bankwezen, betekent een beperking van de winst dat de kredietverlening met een veelvoud van dat bedrag kan teruglopen. De potentiële gevolgen hiervan voor de consumptie, de investeringen en de huizenmarkt zijn veel groter dan wanneer banken een aanslag op hun

winstgevendheid pareren met tariefverhogingen, zoals eerder beschreven. Hierin ligt het voornaamste risico van een bankenbelasting besloten.

Tegen deze achtergrond heeft DNB meerdere scenario's doorgerekend, waarbij is uitgegaan van een bankenbelasting van EUR 600 miljoen. Aan de ene kant van het spectrum is er het scenario voor normale omstandigheden, waarin de bankenbelasting uiteindelijk volledig wordt doorberekend aan klanten. In dit scenario vermindert de kredietverlening over een periode van tien jaar cumulatief met zo'n EUR 10 miljard en blijft de daling van de consumptie, de investeringen en de huizenprijzen beperkt tot maximaal 1 à 2 procent ten opzichte van de situatie zonder bankenbelasting.

DNB acht dit scenario momenteel minder realistisch en heeft daarom ook een ander extreem beschouwd. Hierin wordt recht gedaan aan het feit dat nieuw aandelenkapitaal voor banken zeer schaars is en zal blijven zolang banken hun buffers moeten vergroten en de conjunctuur niet sterk verbetert. Elke aanslag op de winsten van banken vertaalt zich dan in een forse daling van de kredietverlening. Dit gebeurt in een klimaat waarin de kredietverlening toch al nauwelijks meer groeit en de winsten van banken onder druk staan door de zwakke conjunctuur, toenemende liquiditeitseisen en de van banken verlangde bijdragen aan het nieuwe depositogarantiestelsel. In dit scenario valt de nieuwe kredietverlening aan Nederlandse bedrijven en huishoudens jaarlijks ruim EUR 20 miljard lager uit dan in een situatie zonder bankenbelasting. Dit betekent dat het totale uitstaande bankkrediet het eerste jaar na invoering van de bankenbelasting 20 miljard lager zal zijn, het tweede jaar 40 miljard lager enz. Ook de effecten op de reële economie zijn substantieel, na tien jaar: consumptie en investeringen tot -5% en huizenprijzen maar liefst -19%.

Aangezien aandelenkapitaal in de praktijk niet voor alle banken even schaars is, moeten de effecten in dit laatste scenario als maxima worden beschouwd. Het daadwerkelijke effect zal ergens tussen deze twee scenario's in liggen. Ook in tussenvarianten is echter duidelijk dat een bankenbelasting van EUR 600 miljoen slecht verenigbaar is met de wenselijkheid de kredietverlening voor huishoudens en het bedrijfsleven op peil te houden. Het spreekt voor zich dat dit doel verder uit beeld raakt naarmate de bankenbelasting hoger wordt. Indien de bankenbelasting nog verder zou worden verhoogd, krijgen meer banken te maken met kapitaalschaarste en raken de mogelijkheden uitgeput om bij balansverkleining de binnenlandse kredietverlening te ontzien. Het zeer onwenselijke tweede scenario komt dan nog dichterbij. Kortom, de negatieve effecten op de kredietverlening zouden meer dan proportioneel toenemen.

De bankenbelasting vergroot bovendien de prudentiële risico's. Gegeven de wens om risico's van de bankensector te beperken wordt internationaal, en ook door DNB, gestreefd naar hogere buffers bij banken. Dit is vastgelegd in het zogenaamde Bazel III akkoord, waarmee een belangrijke bijdrage aan de financiële stabiliteit wordt geleverd. Deze additionele kapitaaleisen staan nog los van de toenemende nominale kapitaaleisen als gevolg van de groeiende risicowegingen van de activa van banken. Een bankenbelasting gaat per definitie ten koste van de winst van banken. De belasting bemoeilijkt de opbouw van buffers en verkleint zodoende de weerbaarheid van de financiële sector. Door lagere winstgevendheid wordt bovendien het moment uitgesteld waarop banken weer extern kapitaal kunnen ophalen. Aldus doet een bankenbelasting afbreuk aan het maatschappelijke doel van een veiliger bankwezen.

Tot slot merken wij op dat een verlaging van de doelmatigheidsvrijstelling met name gevolgen heeft voor kleinere banken en dochters van buitenlandse banken en daarmee ten koste gaat van de

diversiteit en de concurrentiekracht van de Nederlandse bankensector. Dit tegen de achtergrond van hogere administratieve lasten en slechts beperkte meeropbrengsten.

Wij hopen hiermee uw vraag afdoende te hebben beantwoord en zijn graag beschikbaar voor nader overleg.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.